



SIRÉNA

5

Věrní,
jsme tu opět. Vy všichni, kteří se nehonosíte „zdravým selským rozumem“ a nedemonstrujete okatě správný počet koleček v lebeční dutině, pobězte pod naši imaginární plachtu. Tohle by vás mohlo zajímat. I když se dnes rozjíždíme bez úvodníku (vycházíme dost narychlo). Připomínám jen, že uzávěrka naší fantastické soutěže o Pseudovyabstrahovanou Juditu se svou uzávěrkou blíží ke konci (nekompromisní zavírací hodina uplyne posledního září o půlnoci), a že tedy i vaše sličné kompozice by měly do tohoto data dojít. Jsme možná jediná redakce na světě, která vrací nevyžádané příspěvky (je-li to skutečně nutné, tj. po pěti důrazných urgencích s použitím nadávek). Tož začněme.

I V O Ž E L E Z N Ý : „ V Š U D E J E O S F Z Á J E M ,
J E N U N Á S N E ” 1. část

Aniž bych chtěl někomu vnucovat svůj názor, musím konstatovat, že Ivo Železný jest muž velice zvláštní, neobyčejný. Už třeba tím, že vypadá jako bytelný Viking - ostatně švédštinu a ostatní severské jazyky dobře zná. A taky tím, co dělá. Nepíše sci-fi, ale přesto jej každý jen trochu zběhlý fanoušek žánru zná. Pokud čte knižní tiráže. Železnému bezpochyby přísluší část „viny“ na tom, že SF je u nás v současné době hodně a se zájmem čtena a dobře chápána. Neboť on je jedním z mála lidí, kteří vnesli do překládané SF literatury systém a řád, takže se k nám skutečně dostává to velmi dobré, lepší, ne-li nejlepší. Čili v tom domácím skleníku trochu vyvětral, dalo by se říct. Legendami opředený Labyrint - antologie ze 60. let a prvá překladová antologie ve světových dějinách SF - měl nepochybně fatální význam, ale totéž bych neupíral mnohem nenápadnější knížce - Stvořitelům nových světů, kteří vyšli před třemi lety zcela nenápadně v Albatrosu za neuvěřitelných Kčs 24,-. Je to antologie na vysoké úrovni, jež kromě textů obsahuje stručné dějiny a vymezení žánru, charakteristiku nejdůležitějších autorů, slovníček, seznam literatury a dokonce i obrazovou část - jde tedy vlastně o dvě knihy v jedné. To je ale jen jediný příklad Železného práce. Udělali jsme s ním rozhovor.

PK: V době, kdy doba tomuto žánru, abych tak řekl, nepřála, podařilo se ti prosadit dvě antologie zahraniční SF, významné tím, že nejen zájem o žánr udržely, ale obstaraly mu i značný počet nových čtenářů. Otázka jako u výslechu: jak je to možné?

IŽ: K ničemu takovému se nehlásím. Ten zájem o SF tu byl o něco dřív. U nás před těmito antologiemi vyšly asi tři knihy Stanislava Lema, vyšly tu maďarské, německé a nizozemské věci - čili zájem už tady byl. Je to naopak: ty antologie mohly vyjít jen díky tomu zájmu. Situace, když jsem přišel v roce 1974 do nakladatelství Svoboda, vypadala asi tak, že když jsem nabízel prvního Lema k vydání, navrhoval jsem náklad 40 000 výtisků; načež se ekonomický náměstek zasmál a napsal tam 25 000. Té knížky pak vyšlo 50 000 výtisků. Od té doby se to překulilo do opačného extrému: na Lengyela - Druhá planeta Oggu jsem napsal asi 50 000. Vyšlo to v nákladu 80 000, což se mi zdálo přehnané, nicméně se to nakonec taky prodalo. Zájem tu tedy už byl.

PK: Dnešní mladý čtenář SF tuhle etapu nezájmu už ani nezná.

IŽ: Od roku 1964 tady takřka nevycházela sovětská SF, a pokud ano, vycházely tituly typu mého oblíbence Gennadije Gora, kterého jsem si kdysi kupoval ve výprodeji po koruně - bohužel, výprodeje už se od té doby nepořádají, takže jeho další knihy už jsem musel koupit za plnou cenu. Potvrzovaly jen kvalitu

prvních tří knih a zájem čtenářů podle toho vypadal. Odtud velká nedůvěra ekonomických náměstků.

PK: Jaké další antologie se chystají?

IŽ: Projekt zní asi tak, že by jich mělo být celkem pět. První - Pozemšťané a mimozemšťané - vyšla, druhá - Experiment Člověk - vyjde letos na podzim, třetí, československá - Návrat na planetu Zemi - vyjde příští rok na podzim, čtvrtá, která se zatím jmenuje Roboti a androidi, by měla vyjít roku 1985 a o rok později by měla vyjít knížka, která zatím nemá název, ale budou to povídky na téma cestování v čase. S výjimkou Návratu jde o smíšené antologie, zastoupené domácími i cizími autory.

Ještě bych se vrátil k té „konjunktura“ SF - ta teď nejen u nás, ale prakticky ve všech socialistických státech dosáhla takové úrovně, že by bylo možné vydat prakticky vše, a lidé by to koupili. Je to k nevíře.

PK: V Polsku a SSSR existuje silná autorská a čtenářská obec, ale v ostatních socialistických státech je to přece horší...?

IŽ: Já jsem opačného názoru; já tvrdím, že SF je rozvinuta všude, jen u nás ne. V NDR vychází ročně zhruba 25 - 40 titulů.

PK: To může být pouze důsledek pružnější a benevolentnější ediční politiky. To, co bylo z německé SF přeloženo k nám, nebylo nic moc.

IŽ: Je fakt, že třeba zrovna v NDR debutanti vycházejí snadněji než u nás. Ale to zase jen díky tomu, že je lidé čtou, že je tam o SF obrovský zájem. Oni, na rozdíl od nás, dokáží vydat pro nás lhostejného autora během pěti let třikrát a prodá se to. Nebo vydávají sešitové edice po 25 fenicích, které obsahují po jedné povídce. Těch vyšlo už asi tři sta. Všude je zájem o SF, jen u nás ne.

PK: Proč?

IŽ: To je záhada. Stalo se to někdy v polovině šedesátých let a o deset let později se to začalo lepšit. Proč, to nevím.

PK: Ale jinde jsi mluvil asi v tom smyslu, že čekáš návrat tohoto nezájmu.

IŽ: Pozor, nečekám že se vrátí nezájem, ale že opadne současný přehnaný zájem. Dnes čtou SF lidé, kteří mají rádi detektivky. Když neseženou detektivku, tak si z nouze vezmou aspoň SF, protože je to napínavé.

PK: Ale co když je to dáno tím vývojem? V detektivkách přece už všechno bylo - vytvořily se stereotypy, témata se vyčerpala...

IŽ: Není pravda! Naopak, čtenáři detektivek by jich koupili pětkrát tolik, jenže ministerstvo kultury omezilo jejich vydávání, tuším na patnáct titulů do roka. Stejně ale v každých Nových knihách aspoň jedna detektivka je.

PK: Ale to jsou hlavně staří autoři - Christie, Gardner, Ellery Queen. Myslím si, že dneska je na Západě nově psaná detektivka ve stínu současné SF.

IŽ: Já můžu ukázat opak třeba podle Švédska, kde to znám dost do hloubky.

PK: To je výjimka, tam píšou dobré detektivky Sjöwallová-Wahlöö.

IŽ: Každopádně se tam detektivky čtou mnohem víc než SF.

PK: Mně jde spíš o ty perspektivy - že v oblasti oddechové literatury je detektivka na ústupu a má ji vystřídat právě SF.

IŽ: Podle mého názoru by u nás, kdyby bylo dost detektivek, náklady SF podstatně klesly. Bereme-li dnes za průměr asi 60 000, dělalo by to zhruba polovinu. Pokud se detektivky budou vydávat tak uměřeně, jako dosud - čemuž vše nasvědčuje - tak by se náklady SF měly v nejbližší době pohybovat kolem 40 000. To je důsledek toho, že se u nás obecně vydává literatury dost. Na druhé straně je ale katastrofální nedostatek dobrodružné, oddechové literatury. Neexistují časopisy, které by jí tiskly dost, neexistují paperbackové edice ani sešitové vydání. Lidé berou SF v podstatě z nouze. Ale abychom si rozuměli, 40 000 považují za krásnou čtenářskou obec.

PK: Takže jsi zastávce určitých proporcí mezi čtenáři: jejich počet má určitou maximální hranici, nad kterou nemůže dál růst.

IŽ: U nás kromě detektivky neexistuje žánr, který by přitáhl víc jak 50 000 čtenářů. Z toho jsou pochopitelně výjimky v podobě „snobských“ autorů, kteří udělají kdykoliv přes sto tisíc. To jsou knížky, které musí mít každý ve skříni nebo když si jde kupovat maso. To už není literatura, ale oběživo. 40 000 SF čtenářů je přesto obrovské kvantum v poměru ke kterékoliv zemi, v relaci k počtu obyvatel. Mám za to, že zájem o SF u nás se konečně dostává na úroveň, která je v Polsku nebo NDR.

PK: Existuje názor, že SF má dřív nebo později pojmout veškerou literaturu...

IŽ: Tomu nevěřím; v každém případě je to záležitost definice. Vezmeme-li v úvahu „užší“ definici - tj. SF, jak ji vidí minimálně 80 % čtenářů, jde o žánr dost omezený svou strukturou, formou psaní, tématy atd. Navíc naprostá většina čtenářů má k SF apriorní odpor, který si udrží. K ní patří takřka všechny ženy, takže s ohledem na 50 % podíl žen na obyvatelstvu této země se nemůže stát, že by SF někdy vypudila zbytek literatury. Spíš bych byl rád, kdyby pokračovala ta tendence, že do ní fušuje vlastně kdokoli, kdo na to má chuť, především lidé, kteří umějí dobře psát. Tím netvrdím, že vždy píšou dobrou SF, ale mají aspoň předpoklady ji napsat. Je řada pokusů, které dopadají velice dobře. A zase jiné, které dopadají velice špatně.

Druhou část rozhovoru s Ivo Železným otiskneme v příštím čísle; budou zde rady začínajícím autorům, možnosti publikace a hodnocení chystaných knížek.

O M Y L Č T E N Á Ř Ů V

Jana MORAVCOVÁ: Klub omylných; Mladá fronta, Praha 1983 - edice Kapka, sv. 185; 1. vydání; náklad 20 000 výt.; il. Josef Velčovský.

Jana Moravcová je velmi pilná autorka. V období sedmdesátých let vydala sedm prozaických více či méně úspěšných knížek, pět básnických sbírek a pět knížek pro děti, takže není divu, že při tomto tvůrčím rozmachu zavítala i do oblasti fantastiky. Její prozaická prvotina pro dospělé Klub neomylných a jiné příběhy z roku 1973, přinášející tzv. příběhy s tajemstvím, ji zařadila mezi potenciální české autorky SF a od té doby ji sledovali a do antologií české fantastiky zařazovali všichni editoři. Je otázkou, zda právem či neprávem. Příznivci tvrdí SF její povídky zatracují, jiní třeba velkomyslně mávnou rukou.

V jednom německém fanzinu označili Moravcovou za velmi zajímavou českou scifistku. Takové tvrzení snad může obstát při srovnání jejích povídek s New Wave, jenže u nás se o nové vlně ani dost dobře nedá mluvit a jestliže ano, pak Moravcová podle mého soudu rozhodně netvoří její významnou část.

Ale teď k věci. Po deseti letech se tedy Moravcová opět vrací k fantastice Klubem omylných. V čem je novum? Především ve formálním zařazení

povídek do toku vyprávění, jímž si ukracují čas cestující jednoho letadla. Takový postup je v naší próze dost frekventovaný a právě proto už neozvláštňuje, ale signalizuje něco násilného. Knížce by prospělo, kdyby byla prostým souborem povídek, protože její komentující a mentorující rámec rozhodně není moc povedený. Jako by Moravcová tak chtěla stůj co stůj přímo navázat na svou tehdy poměrně oceňovanou knížku. Podívejme se teď na povídky. Z celkového počtu devatenácti bych ke SF zařadil deset povídek (Kytka, Dvojice YY, Kobylky, Únor bílý, Filozofický problém, Nikl barví vlasy na bílo, Konec vědeckého sporu, Dva, Přítel, Časová smyčka), přičemž Únor bílý a Dva řeší motiv SF dost ošklivě: vydávají ho za pominutí smyslů. To se přece nedělá. Tak se tedy dostáváme k tomu, čím Moravcová nejspíš popudí milovníky SF, totiž zacházením s motivy. Není sporu o tom, že o nové nápady je v SF nouze převeliká. Přechasto nezbyvá než motivy si vypůjčovat a všemožně je kombinovat. Tak se SF dostává až ke středověké literatuře, která neznajíce skrupulí jednoduše nechávala motivy migrovat a hodnotila pouze umnost, s jakou s nimi autor zacházel. Avšak u Moravcové je toho příliš. Nechci tvrdit, že plaguje, protože to bych pak nevzpomínal středověk, ale podezírám

autorku, že moc nepřemýšlela o tom, jak známé motivy aspoň významově ozvláštnit. Na jejím příkladu se ukazuje, že žádný autor na světě, chce-li stoupat po žebříčku úspěchů, nesmí se spolehnout jen na znalost spisovatelského řemesla. A řemeslo Moravcová zná. Dokumentují to ostatně všechny její knihy. Podle mého však dokládají i druhou stranu mince: nedostatek sebekritiky a pochopitelnou touhu neustále vydávat. Lze pozorovat, že Moravcová vydává každý rok nejméně jednu knihu. Někde se to musí projevit. Klub omylných trpí především jakousi stereotypností vedoucí až ke sterilitě. Pocit stereotypu podtrhuje už vzpomenuté rámcové vyprávění, ale je obsažen i samotném jazyce, který je sice kultivovaný, ale málo nápaditý, stejně jako zápletky. Nejde o to, že se neustále hovoří o omylech v různých podobách, ale o neustálém oscilování kolem stejných charakteristik prostředí a hrdinů. Téměř vždy jde o jakési bezčasí, o příběh, který by se mohl odehrát kdekoli na světě. A když by to přece jen nešlo u nás, je po ruce fiktivní země. Také konstrukční stereotypy ve volbě hrdinů a v jejich vývoji vedou k tomu, že povídky nakonec nezanechají stopy ve čtenáři stejně jako jejich příběhy nezanechaly stopy v hrdinech. Nebo je to omyl čtenáře?

Karel Blažek

N E U V Ě Ř I T E L N Ě . . .

Dejme tomu, že jste mladý, debutující spisovatel. Napíšete knihu a s rozklepanými koleny ji zanesete někam do redakce. Tam si ji (mluvím o ideálním případě) přečtou a velice pravděpodobně vám řeknou: „Ne, tohle není bomba, na kterou jsme deset let čekali a která nám přinese balík, ne, tohle musíš celé sakumpingl přepsat.“ A bude to správné; nároky na debutanty musí být vysoké, aby se tak nesnižoval obecný standard literatury a místo odpovědných, dobrých autorů se nevychovávali pozérští tupci. (Jiná otázka je, proč i přesto - a nikoli výjimečně - vycházejí naprosto nedůležité prvotiny stále).

Jsou-li tyto nároky uplatňovány ze strany nakladatelství k začátečníkům, zdá se logické, že tím spíše to bude platit u autorů zavedených, uznávaných, kteří vydali řekněme pět či deset knih. Zdá se, že ani toto

není pravda, a tento názor lze opřít o objektivní existenci knihy Jany Moravcové „Klub omylných“. Právě tato brožurka podle mého soudu patří mezi ty knihy, na něž by měla co nejrychleji zapomenout jak autorka, tak čtenáři.

Jediné, čím Moravcová dokazuje svou spisovatelskou rasu, je slušný literární styl, byť i k němu lze mít výhrady. Prvé stránky úvodní povídky „Byt v pátém patře“ se čtou skoro s požitkem: větné formulace jsou vyvážené, pečlivě vycizelované a dobře směřují čtenáře tam, kam autorka chce. Smůla ovšem je v závěru povídky, a to je možno vztáhnout na celý soubor: většinou dobré zpracování naprosto neodpovídá dějovosti, zajímavosti námětu. To, co Moravcová vydává za pointy, není hodno toho jména. Hrdina právě zmiňované úvodní povídky zůstává na konci vyjevený právě tak jako čtenář, protože vysvětleno nebylo nic, mělo-li být vůbec co. Zde už ani nejde o inzerovanou „povídku s tajemstvím“, protože to, co Moravcová vydává za záhady, jsou směšné a naivní historky (nevěřícím Tomášům doporučuji přečíst si kousek „Miki bar“ - odstrašující případ povídky vůbec). Snažím se uhodnout záměr, jaký Moravcová knížkou sledovala: napsat knížku s atmosférou příjemného tajemna, která se tak hezky může číst u kamen v bačkorách (kafe při ruce). To ovšem předpokládá hodnotu myšlenky, a zde se Moravcová svému řemeslu vědomě zpronevěřila.

A k nedostatkům dějovým se přidávají i nedostatky zpracování. Čtenář se nestačí divit, v jakém neskutečném světě to hrdinové knihy žijí. Je to v tomto státě? Zastánci teorie, že mezi lidmi žijí poschovávání ufíci v podobě lidí, mají další důkaz - hrdinové popisování Moravcovou v žádném případě nejsou lidské bytosti. Žijí mimo kypící život - hrdina povídky „Etón“ Oskar Vinter je prototyp dokonale hnusného měšťáčka, který pracuje v malé „sympatické tovarničce na zahraniční nábytek“. Na str. 19 o něm Moravcová píše smrtelně vážně: „Tohle byl speciální nábytek na objednávku. Před skalku si zákazník přeje nízké sedátko ve tvaru rozkotlaného pařezu... do altánu přijde bílá souprava à la bříza - a nejnovější hit je špalek, v němž je perfektní, horku i mrazu vzdorující minibar. Víte, jaké nároky se

přítom kladou na nátěrové hmoty? Fantastické. A zejména o tyhle barvy, laky, pryskyřice, klihy a bůhvíco všechno teď bude ve skladu pečovat Oskar Vinter.

Ani nechtěl uvěřit svému štěstí, když se dozvěděl, že ho sem přijali. Žádná zvláštní honička v nervózním prostředí továrny, které tak těžko snášel! Ale také žádné protivné práce pod otevřeným nebem doma - na vesnici, kde měl pořád pocit upachtěného kluka, který věčně někomu v něčem nestačí a kdykoliv se mu může vysmát.

Vstoupil do svého nového království. Měl tu dokonce svou místnost - dalo se jí docela klidně říkat kancelář. Za chodbou, v úhledných regálech, blýskaly se plechovky se jmény, která zněla skoro exoticky. Sklad byl provoněn tisícerými vůněmi a pachy..." Moravcová je přesvědčena, že popisuje lásku k práci, ale místo toho líčí rozkošnoučký biedermeier anebo ještě něco horšího - píše asi tak, jak by se na svět díval pan Kopfrkingl z Fuksova Spalovače mrtvol. Ironií osudu obě knížky - Spalovač i Klub - vyšly v rozmezí několika týdnů v téže edici téhož nakladatelství. A dále: nenávist ke kaširování, k zastírání postaty věci a přetvářce, kterou tak úpěnlivě kritizoval Nathanael West ve Dni kobylek (na jaře vydal Odeon v utajené edici Světová četba) nachází protisměč u zavedené Moravcové, která totéž de facto obhazuje.

Až na pár povídek, jež většinou již dříve vyšly časopisecky (Konec vědeckého sporu) jde skutečně o ztrátová dílka, jež nejsou přesvědčivá, protože jsou psána z jiného světa, než je, byl či bude ten náš. Věru něco jiného čekal čtenář, přilákaný spisovatelčíným renomé a Velčovského obálkou. PK

N E B U L A 1 9 8 2

Světová literatura č. 4/83 přinesla v krátké zprávě Zdeňka Volného informace o udělení literárních cen NEBULA za rok 1982. Tuto cenu uděluje sdružení amerických SF autorů - Science Fiction Writers Of America - a je vesměs považována za druhou nejvýznamnější literární cenu v SF, po Hugovi, kterého uděluje WORLDCON. Ze čtyř laureátů loňské Nebuly je nejznámější POUL WILLIAM ANDERSON; cenu obdržel již potřetí, tentokrát

za novelu Zápas o Saturn (The Saturn Game). Náš čtenář zná jeho knihu Strážci času a řadu povídek uveřejněných v antologiích a časopisech (naposled v 100 + 1 ZŽ č. 18/83 povídka Moje poslání, starší pesimistická povídka na téma cestování v čase). Jeho stručný životopis najdete v knize Stvořitelé nových světů.

Ostatní držitele Nebuly 82 dosud v Československu neznáme, a proto uveřejňujeme překlady jejich hesel, převzaté z The Encyclopedia Of Science Fiction (editor Peter Nicholls, 1979). Přeložil Karel Blažek.

Američan GENE WOLFE se narodil v roce 1931 v New Yorku, ale většinu dětství strávil v Houstonu. Po vojenské službě v korejské válce absolvoval strojní inženýrství na městské univerzitě. Zaměřil se na technickou kariéru, nyní vydává obchodní časopis. Jeho první publikovanou povídkou byla Trip, Trap v antologii Orbit 2 (1967), kterou vydává Damon Knight. Průběh jeho spisovatelské kariéry je těsně spjat s řadou antologií Orbit, kde publikoval své nejlepší povídky. Píše velmi precizně, někdy však obscénně. Jeho hrdiny jsou často děti, nápaditě používá také zřetelně odlišný úhel dětského pohledu. Jeho první knížka, která znamenala větší úspěch, The Island Of Doctor Death And Other Stories (Ostrov doktora Smrtáka a jiné povídky, 1970) troufale překračuje dělicí čáru mezi fantazií a realitou v příběhu chlapce, uchylujícího se z tvrdého prostředí dospělých do jasnějšího světa komiky. Následovalo „pokračování“ The Death of Doctor Island (Smrt doktora Ostrováka, 1973), které popisuje zacházení s psychicky narušeným dítětem v umělých podmínkách, které se přizpůsobují stavu jeho mysli; příběh je konstruován jako tématické zrcadlové podobenství předcházejícího příběhu. Cyklus kompletuje The Doctor Od Death Island (Doktor z Mrtvého ostrova, 1978), v němž kryonicky zmrzlý vězeň po probuzení shledává, že se stal nesmrtelným. Všechny tři příběhy přinášejí do moderní SF nový prostředek - literární symbolické ostrovy. Ostrov doktora Smrtáka byl navržen na cenu Nebula a obdržel více hlasů než

kterákoli jiná povídka ve své kategorii, avšak Gene Wolfe byl o cenu připraven, protože větší počet voličů řekl „No Award“ (potom vyšlo najevo, že několik lidí tak učinilo ve víře, že se spíše zdržují hlasování, než že hlasují proti tomu, aby byla Wolfeovi udělena jakákoliv cena). Této trapné situaci byl učiněn konec, když Wolfe roku 1973 získal Nebulu za Smrt doktora Ostrováka.

Wolfeovo největší SF dílo do r. 1979 je kolekce jeho zřetězených novel *The Fifth Head of Cerberus* (Pátá hlava Kerberova, 1972). Umísťující na vzdálený systém dvou planet kolonii osadníků francouzského původu, knížka kombinuje cizí bytosti, antropologický přístup, klonování a jiné SF elementy v bohatě imaginativním zkoumání podstaty identity a individuality. Jiné důležité Wolfeovy povídky jsou *The Hero as Werewolf* (Hrdina jako vlkodlak, 1975), a *the Eyeflash Miracles* (1976) – je škoda, že je nevydal souborně. Wolfe dále napsal SF román *Operation ARES* (1970), který popisuje invazi rozmářilých martěanských kolonistů do USA v 21. století. Pro vydání byl velmi seškrtán. Publikoval také non SF román *Peace* (Mír, 1975) a středověkou fantazií pro dospívající *The Devil in a Forest* (Ďábel v lese, 1976). Velice skromně řečeno je Wolfe jeden ze znamenitých moderních SF autorů. Za román *The Claw of the Conciliator* (Pařát prostředníkův) dostal Nebulu 82.

Americká novinářka a povídkářka LISA TUTTLEOVÁ se narodila roku 1952. Na syrakuské universitě dosáhla po studiu angličtiny titul bakaláře. Ačkoliv ještě (do roku 1978) nevydala svou první knížku, má již své solidní jméno jako spisovatelka působivé beletrie. SF začínala povídkou *Stranger in the House* (Cizinec v domě, 1972) pro antologii *Clarion II* Robina Scotta Wilsona. Tuttleová byla jedním z prvních členů *Clarion SF Writer's Workshop* (Dílňa spisovatelů SF Clarion). Jiná pozoruhodná povídka, napsaná spolu s Georgem R.R. Martinem – *Storms of Windhaven* (Bouře z Windhavenu, 1975) citlivě vypráví o ztracené kolonizované planetě, jejíž kultura se soustředila na užívání umělých a fungujících křídel. Tuttleová získala v roce

1974 cenu Johna W. Campbella pro nejlepšího nového autora SF. Za povídku *The Bone Flute* (Flétna z kostí) dostala Nebulu 1982.

Americký spisovatel MICHAEL BISHOP se narodil roku 1945. V dětství hodně cestoval, na univerzitě státu Georgia získal z angličtiny titul *Master of Arts* – obhajoval disertační práci o poezii Dylana Thomase. Publikovat SF začal v roce 1970 *Pádem Piñonu* a v krátkém čase si udělal jméno jako jeden z nových významných autorů 70. let. Nejenže jeho povídky a romány vydané do roku 1978 nesou na odiv nemalou intelektuální spleť a přitom se nevyhýbají překvapivým závěrům, ale jeho antropologické postupy při zobrazování cizích bytostí a cizích prostředí jsou natolik osobité, že Bishopa nemůžeme brát jako jednoho z těch autorů, k nimž řadíme např. Edwarda Bryanta, jejichž vliv můžeme sledovat v podobě americké nové vlny šedesátých let kombinovaný s osvobuzujícím vlivem četných spisovatelských dílen poslední dekády. Bishop konstruuje své romány okázale v rámci tvrdé SF, přičemž se většinou odehrávají na jiných planetách a jsou doplněny výstrojí tradiční *Space Opery*. Jeho první román *A Funeral for the Eyes of Fire* (Pohřeb pro ohnivě oči, 1975) je toho příkladem: na gotickou kosmicko-epickou zápletku, jejíž hrdina musí na cizí planetě předvádět zázraky nebo bude poslán zpět na despotickou Zemi, je naroubována komplexní a někdy dojemná analýza cizí kultury spolu se skvělým příkladem metaforické narážky a náčrtu rozvoje seberealizace hlavního hrdiny. Jeho vývoj je přesvědčivý sám o sobě i v dějových epizodách a zápletkách. Román *And Strange at Ecbatan the Trees* (A podivné v Ecbatanu stromy, 1976) má i jiný název – *Beneath the Shattered Moons* (Pod rozbitými měsíci) a jeho vydání v Anglii je obsáhlejší. Je to tak trochu méně přesvědčivá historka ze vzdálené budoucnosti, která pojednává o světě, v němž se většina obyvatel před mnoha generacemi přeměnila pomocí genetického inženýrství ve stoickou rasu očividně neschopnou agrese nebo projevu jakékoliv emoce. Temný a jednoduchý román *Stolen Faces* (Ukradené tváře, 1977) vypráví o tom, co se stalo na

vzdálené planetě Komissar, když někteří kolonisté zjistili, že onemocněli nemocí podobnou lepre. Příběh je napsán s odstupem a spojuje reportáž s autorskou fabulací.

A little Knowledge (Malá znalost, 1977) líčí revivalistickou křesťanskou vládu v městě Atlanta (Georgie) zakrytém kopulí. Nepřátelé jsou na víru obraceni tak, až je to nechutné. Tento román je součástí řady příběhů nazvané Urban Nucleus (Městské jádro). Řada vyšla v polovině 70. let v Atlantě a obsahuje If A Flower Could Eclipse (Jestliže květina stíní), Old Folks at Home (Staří lidé doma), The Windows in Dante's Hell (Okna v Dantově pekle), The Samurai and the Willows (Samuraj a vrby), Allegiances (Poddaní) a At the Dixie-Apple with the Shoo-Fly-Pie Kid.

Kratší Bishopova práce Death and Designation among the Asadi (1973) je vynikající a byla navržena na ceny Hugo a Nebula. Bishop byl nominován na další čtyři Nebuly a třikrát na Huga za povídky, mezi něž patří satirická Rogue Tomato (Darebák rajče, 1975) a pěkná povídka On the Street of the Serpents (Na hadí ulici, 1974), ale cenu nedostal. Jeho pověst potvrdilo udělení Nebuly 1982 za nejlepší noveletu The Quickenning (Oživení).

Ortodoxní scifista

je povinen sledovat kromě atraktivních a propagovaných titulů rovněž nenápadné Popelky, jež sice nebijí do očí na první pohled, ale zato v sobě často skrývají nečekanou kvalitu. Je to i případ knihy švédského autora Bertila Martenssona SVĚTY BEZ HRANIC. Název by napovídá, že jde o učené pojednání o broučcích či extragalaktických superprostorech, ale jde o knížku na rozmezí fantasy (1. díl) a analytické SF (2. díl), který může číst každý od desíletého čtenáře (knihu vydal Albatros v edici Knihy odvahy a dobrodružství) neomezeně výš. Knihu přeložil Ivo Železný, který k nám také Martenssona uvedl dvěma povídkami ve Světové literatuře č. 1/81 (spolu s Lundwallem a Cronou). Martensson píše citlivě

až lyricky, snaží se dopátrat podstaty věcí a nebojí se hlubokého, až mučivého pohledu do vlastního nitra. Světy bez hranic jsou prvotina tohoto letošního osmatřicátáctníka, který dnes píše kromě SF také detektivky. V prvním díle se ocitáme v pohádkové říši království Kamwarlu, odkud neznámý Carli vysvobozuje a unáší princeznu Denée. Na cestě do království Denety prožívají rozmanitá dobrodružství, jež jsou od standardní pohádky odlišena postupy, které tak zaujaly třeba v Lumetově filmu Čaroděj: ani pohádkový svět není růžový, nevyhýbá se problematice dospělých. Proto kniha působí v některých pasážích až krutě, jinde zase překvapí, s jakou citlivostí a krásou předkládá Martensson dětskému čtenáři milostné pasáže.

Druhý díl je bližší podstatě žánru SF - čtenář se dozvídá, že Carli je vlastně Carl, obyvatel budoucí Země, znuděné technikou a dokonale naprogramovanou budoucností. Jedinou kratochvílí obyvatelstva jsou intenzivní sny. Bylo snad dobrodružství s princeznou Deneé také takovým snem?

Následuje introspektivní pasáž, plná sofismat a úvah, v níž Carl poznává, že skutečnou realitou je sen, že není rozdíl mezi snem a životem na Zemi, neboť obojí autonomně existuje jakožto paralelní světy. Kniha vrcholí dialogem s šéfem Kliniky, který doporučí Carlimu návrat k Deneé. Závěr se pochopitelně neobejde bez jisté skepse, ale je věrohodný a logický.

Zcela jinou podobu žánru představuje jiná knížka, vydaná nedávno v téže edici, Ostrov dravců Francouze Pierra Pelota. Jde zde o dobrodružnou SF, již budoucnost tvoří pouze rámeček. Navíc pokaženou několika formálními schválnostmi (členění děje, profil hlavního hrdiny, chabá charakteristika postav), takže autor si musel dost násilně pomáhat stále novým a novým komplikováním děje, až kniha končí jakožto slepenec nápadů, z nichž každý by mohl stačit na samostatný svazek, jenže nebyl rozvinut. Název knihy má smysl pouze pro poslední třetinu knížky, protože předtím pojednává o něčem úplně jiném.

P o v í d k a

PK: R a d o s t n á u d á l o s t

„Fili, Fili, to je dost, že už jdeš! Máš všechno?“

„Mám, lásko. To víš, že mám. Mám všechno!“ Fili se usmál.

„I kolébač, drahý? I kolébač jsi sehnal?“

„Něco lepšího, miláčku,“ usmál se Fili a strhl papír z veliké krabice.

„Uspávatko, Fili! Opravdické uspávatko! Kde se to zapojuje?“

„Tady, vidíš?“ Fili ukázal. „Tady a tady a tady.“

„Je modré, Fili. Tys věděl, že mám modrou ráda?“

„Podívej se sem,“ řekl Fili.

Zašustění papíru, než se objevilo pestrobarevné víko.

„Co je to?“

„To je krmič. Je to poslední typ, dostal jsem ho přímo z výlohy. Tady na panelu nastavíš složení, dávkování, teplotu a čas. Můžeš to naprogramovat na dva dny dopředu.“

„Na dva dny, Fili?“

„Ano.“

Rozzářenýma očima pozorovala krásnou věc.

„Fili, a kde je uspávač?“

„Za tebou, drahá. Je to přesně ten typ, který sis přála.“

„Kazetový?“

„S vůněmi a pachy. Výrobce se zaručuje, že dítě usne během dvou minut.“

„To je skvělé, Fili. A tady je přebalovač, že?“

„Správně. Má trochu velkou spotřebu energie, ale je zato rychlý. Mokrý pleny okamžitě spaluje a odpad stráví.“

Probírali všechny krásné věci, rozložené na stole i na podlaze.

Automatická chuva - s holografickým programem, aplikovatelná na všechny rasy, národy a pohlaví, dobíjení jednou za čtvrt roku ze sítě. Indikátor zdravotního stavu značky Non stop. Sada teploměru Tempera. Elastická oblékárna s pohotovostní zásobou košil a kalhotek. Mikroprádelna. Minižehlírna. Olejové mazadlo s vlastní tlačírnou oleje ze slunečnicových semen. Koupač s autonomním bojlerem. Česátko se zapojením na 220 V. Antineurotikum v tubě, prášku a oplatce.

„Máme všechno, Fili. Na nic jsme nezapomněli.“

Fili se znovu usmál.

„Víš, milá, říkal jsem si, že když už to máme všechno hezky pohromadě, tak že by...“

„Myslíš už teď?“

„A proč ne?“

Zamysleli se.

Pak kývla a Fili přešel k vypínači. Blik blik cvak cvak, ozvalo se za stěnou. Potom to bylo tady.

Veliká krabice, převázaná širokou růžovou mašlí.

„Fili!“

Rozběhla se blíž, celá bez sebe štěstím.

„Fili, je to tady! Usmívač! Plakátko - docela malé. Broukač! Ten je automatický, podívej! Takový hezký, maličký... A tady - koukátko. Chodič.

Všechno je tady, Fili! Všechno!“

Večer toho dne si řekli, že jsou doopravdy šťastní.

PŘÍŠTÍ ČÍSLO našeho listu bude monotematické - přineseme povídky ze soutěže PJ, jejich vyhodnocení, příp. prvé exkluzivní rozhovory s vítězi, budou-li ochotni a my schopni uvedené realizovat.

Pro informaci našich čtenářů již docela na závěr uvádíme, že podnik TOMOS, Benediktská 11, 110 00 Praha 1 původní desky na vazbu našeho listu

n e v y r á b í .